

Viite: VN/33155/2021

Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024-2027

1. Ikääntyvien työkyky paranee

Otsikko on harhaanjohtava: siitä saa käsityksen, että luku käsittelee ikääntyvien työntekijöiden työkyvyn parantamista, mutta sen sijaan sisällöllisesti se käsittelee pääasiassa ikääntyvien palveluissa työskenteleviä ammattilaisia. Molemmat olennaisia asioita sisällyttää ikääntymisen laatusuositukseen, mutta erikseen ja täsmällisemmällä otsikoinnilla.

Kuuloliitto kiittää siitä, että luvun lopussa (s. 22) on nostettu esille työyhteisöjen moninaisuus, vammaiset ja osatyökykyiset työntekijät, sekä ikääntyneenä työuran jatkamisen mahdollistaminen omien voimavarojen mukaan. Tästä aiheesta voisi olla laatusuosituksessa laajemmin: yhä useampi ikääntyvä voisi jatkaa työelämässä, jos esteettömyydestä ja kohtuullisista mukautuksista huolehditaan. Esimerkiksi ikääntyessä ilmenevä kuulonalenema voi hoitamattomana ja esteellisessä kuunteluympäristössä heikentää työkykyä tai pahimmillaan estää työskentelyn kokonaan, mutta esteetön ympäristö ja kohtuulliset mukautukset taas mahdollistaa työuran jatkamisen. Lisäksi laatusuosituksissa tulisi mainita työnantajille suunnattu työolosuhteiden järjestelytuki, jota nykyinen hallitus on hallitusohjelmassaan luvannut kehittää.

2. Iäkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään

Luvusta ja pitkälti koko laatusuosituksesta puuttuu ikääntyneillä yleisten kuulemisen ongelmien huomioiminen. Suomessa on yli 800 000 huonokuuloista ihmistä, joista suurin osa on ikääntyneitä. Viime vuosina on tullut kattavasti lääketieteellistä ja kuntoutuksellista tietoa, jotka korostavat sitä, että ikääntyneillä hoitamaton huonokuuloisuus lisää riskiä mm. yksinäisyyteen, masennukseen, muistiongelmiin ja kaatumisiin. Ikääntyneiden huonokuuloisuus tunnistetaan kuitenkin vielä riittämättömästi ja Suomessa tehdään muihin Pohjoismaihin verrattuna vähemmän kuulokoesovituksia väestötasolla. Sen tähden Kuuloliitto näkee, että iäkkäiden laatusuositukseen olisi saatava vahvemmin näkyviin myös kuulemiseen liittyvät kysymykset ja niiden merkitys iäkkäiden toimintakykyyn.

Kuntoutusta koskeviin suosituksiin tulisi lisätä myös aisteja ja kuulonkuntoutusta koskevat näkökulmat:

Suosittelun (s. 28) viimeinen kohta tulisi muuttaa muotoon ”Fyysisen toimintakyvyn, kognition, AISTIEN tai muistin heikentyessä tai mielialan alentuessa ikääntyneelle henkilölle on järjestettävä tarpeelliseksi katsottu kuntoutuspalvelu, kuntoutuksen tukipalvelut ja apuvälineet sekä riittävä ja

14.11.2023

oikeanlainen tuki omaehtoisen terveyttä ja hyvinvointia tukevan liikunnan mahdollistumiseksi.”

Sivun 29 toiseen kappaleeseen, joka alkaa ”Keskeisiä keinoja edistää iäkkäiden liikkumista ja toimintakykyä ovat muun muassa...” tulisi lisätä kuulonsuojelu ja kuulemisen apuvälineet.

Jos alaluvussa 3.1.5 halutaan keskittyä liikuntaan (ehkä mieluummin liikkumiseen?) ja fyysiseen aktiivisuuteen, tulisi kuntoutus erottaa siitä omaksi alaluvukseen. Kuntoutus ei liity pelkästään fyysiseen tai kognitiiviseen toimintakykyyn, vaan myös esimerkiksi kuulonkuntoutus on tärkeä osa-alue ikääntyneiden toimintakyvystä ja hyvinvoinnista huolehtimisessa. Toisaalta oikea-aikainen kuulonkuntoutus osallistuu myös liikkumiskyvyn sekä kognitiivisten toimintojen säilyttämiseen ja tukemiseen. Tutkimustieto osoittaa, että huonokuuloisilla on heikompi liikuntakyky ja kapeampi elinpiiri, kuin hyväkuuloisilla. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että hoitamaton heikentynyt kuulo on yksi muistisairauden riskitekijöistä.

Alalukuun 3.2.1 tulisi jälleen lisätä aisteja koskevat näkökulmat. Laatusuosituksessa puhutaan paljon esteettömyydestä, joka voi kattaa myös aistiesteettömyyden, mutta aistiesteettömyyden huomioiminen laatusuosituksen toimeenpanossa tulisi varmistaa kirjaamalla se auki suositukseen. Esimerkiksi s. 30-31 lauseen ”Muistisairauksien ilmaantuvuuden lisääntyessä on huomioitava, että asuin- ja elinympäristön toimivuuden edistämiseksi tarkastellaan myös kognitiivista saavutettavuutta” yhteyteen voisi liittää aistit. Lauseen voisi muotoilla esim. näin: ”Asuin- ja elinympäristöjen toimivuuden edistämiseksi tarkastellaan myös kognitiivista ja aisteihin liittyvää saavutettavuutta.”

3. Osallisuus vapaaehtoistoimintaan kasvaa

Kuuloliitto kiittää vapaaehtoistoiminnan merkityksen tunnistamisesta ja esiin nostamisesta. Myös muukin työ, kuin ansiotyö, voi olla yhteiskunnallisesti arvokasta ja ikääntyneet ovat aktiivisimpia vapaaehtoistojen joukosta. Ikääntyneiden tekemä vapaaehtoistyö hyödyttää sekä yhteiskuntaa, että ikääntynyttä itseään, kuten laatusuosituksessa tuodaan esiin.

Kuunteluympäristön esteellisyys voi estää kuulovammaisen ikääntyneen vapaaehtoistoimintaan osallistumisen ja osallisuuden. Kuuloliitto ehdottaa luvun 4.1 suositusten ensimmäistä kohtaa muutettavaksi seuraavalla tavalla: ”Luodaan ja kehitetään toimintamalleja ja -mahdollisuuksia (kuten ESTEETTÖMÄT JA SAAVUTETTAVAT tilat) kunnissa ja hyvinvointialueilla yhteistyössä järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden (esim. taloyhtiöt, asuinalueyhdistykset) kanssa iäkkäiden hyvinvointia tukevalle vapaaehtoistoiminnalle.

4. Teknologia lisää hyvinvointia

Kuuloliitto katsoo, että luku on kokonaisuudessaan hyvä huomioidessaan käyttäjälähtöisyyden sekä mm. sen, että aina on oltava mahdollisuus hoitaa asiansa

14.11.2023

myös muita kuin sähköisiä asiointikanavia käyttäen. Toisaalta esimerkiksi kuulo- ja puhevammaisille teknologia mahdollistaa perinteisiä asiointikanavia saavutettavampia ratkaisuja. Kaikissa teknologisissa ratkaisuissa tulee huomioida esteettömyys ja saavutettavuus.

Luvun 5.2 hyviin käytäntöihin tulisi lisätä ainakin saavutettavuusvaatimukset.fi ja saavutettavasti.fi -sivustot. Kyseiseen kohtaan on nostettu selkokieltä ja kognitiivista saavutettavuutta koskevat ohjeet, jotka ovat tärkeitä ja palvelevat laajasti iäkkäitä ihmisiä, mutta eivät yksinään riitä digitaalisten palveluiden saavutettavuuden toteutumiseksi esimerkiksi kuulo- ja näkövammaisten ikäihmisten näkökulmasta. Saavutettavuusvaatimuksista säädetään digipalvelulaissa ja ne velvoittavat julkisia toimijoita.

5. Ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin

Kuuloliitto näkee hyvänä, että suosituksessa nähdään asuinympäristön fyysisen esteettömyyden merkitys arjen toimille ja osallistumiselle. Kuitenkin myös tässä kohdin olisi oleellista huomioida, että ikääntyneen kannalta esteetön toimintaympäristö merkitsee myös kuunteluympäristön esteettömyyttä. Esimerkiksi palvelutalojen yleisissä tiloissa tulisi olla induktiosilmukka ja niiden ääniympäristön tulisi olla akustiikaltaan hyvä. Näin varmistetaan se, että myös huonokuuloiset ikäihmiset pystyvät osallistumaan yhteisölliseen toimintaan, eivätkä jää ulkopuoliseksi, mikä altistaa mm. yksinäisyydelle.

Kuuloliitto kiittää siitä, että luvussa mainitaan Design for All -periaate ja painotetaan sen pätevän niin liikennepalveluihin kuin digitaalisiin palveluihin ja rakennettuihin ympäristöihin. Pidämme kuitenkin tästä huolimatta tärkeänä ja perusteltuna, että myös aisteihin liittyvät erityiskysymykset kirjataan auki, kuten on tehty liikkumisen ja kognition osalta useissa kohdissa.

6. Palvelut toteutetaan kestäväällä tavalla

Kuuloliitto pitää lukua monelta osin hyvänä ja tärkeänä, esimerkiksi kirjauksia integraatiosta ja yhden yhteydenoton periaatteesta. Järjestöjen tarjoama apu täydentää julkisia palveluita ja on hyvä, jos yhden yhteydenoton periaatteella ikääntynyt saa hoitoon hakeutuessaan tietoa myös järjestöjen tarjoamasta tuesta ja avusta.

Kotona asumisen turvallisuutta käsittelevään lukuun 7.3 tulisi lisätä suosituksiin esteettömyyden kartoittaminen ja siitä huolehtiminen. Esimerkiksi kuulovammaisille henkilöille kuulovammaisen palohälytin on välttämätön turvalaite, mutta sen myöntämisen kriteerit vaihtelevat tällä hetkellä hyvinvointialueittain. Pelastuslain muutosten myötä vastuu palovaroittimista siirtyy asukkailta taloyhtiölle, mikä voi parantaa huonokuuloisten iäkkäiden asemaa, jos taloyhtiöt huolehtivat paloturvallisuuden esteettömyydestä. Lain perusteluissa sanotaan, että "erityisryhmien

14.11.2023

osalta tulee varoitus antaa tarvittaessa muutenkin kuin äänimerkillä”. Esitämmekin, että tämän kirjauksen ja iäkkäiden asumisturvallisuuden edistämiseksi laatusuosituksen kirjataan seuraava lause: ”Taloyhtiöissä tulee paloturvallisuusratkaisuissa huomioida moniaistisuus ja tiedon saaminen palohälytyksestä muutenkin kuin äänellä.” Tämä kirjaus palvelisi erityisesti niitä lievemmin huonokuuloisia iäkkäitä, jotka eivät saa kuulovammaisen palohälytintä vammaispalvelulain perusteella.

7. Skenaariolaskelmat

-

8. Laatuindikaattorit

Kuuloliitto katsoo, että iäkkäiden toimintakykyyn liittyviin laatuindikaattoreihin tulisi lisätä toimintakykyä vahvistaviin tekijöihin esteettömät ja saavutettavat palvelut ja ympäristö. Toimintakyky ei ole vain yksilön ominaisuus, vaan se syntyy vuorovaikutuksessa vallitsevaan ympäristöön.